

Clots

Observem una vacil·lació constant en la designació dels clots fets o excavats a terra. Deixant de banda l'ús de la forma «fosso», força habitual en el llenguatge col·loquial, però que s'ha de considerar com un groller castellanisme, és força freqüent que les formes *fossar* i *fossat* siguin usades indistintament, doncs, amb un desconeixement del valor de cada una d'elles, a què cal afegir l'ús de la forma «fos», que té, certament, l'aparença d'un mot català, però que no és sinó l'adaptació al català de la forma «foso» usada en castellà.

Cal començar per dir, doncs, que hauriem d'eliminar aquesta forma «fos» que avui no trobem als diccionaris. La trobem, és veritat, al Diccionari Alcover-Moll, amb un exemple del segle XV (*Espill*) i un altre del segle XVI, qui sap si per influència de l'italià (segons Coromines, la forma «foso» del castellà ve de l'italià), però no sembla que això pugui justificar l'ús modern que en fan alguns. I, tot seguit, caldria diferenciar clarament *fossar* de *fossat*. En el cas de mots com ara aquests, tan acostats etimològicament i formalment, molt sovint es troben exemples històrics o dialectals amb què es pot fer objecció a una distribució categòrica de significats. Però no sol ésser basant-se en aquests suposats exemples sinó com a conseqüència d'una falta d'informació

que molts no s'hi miren gens, a l'hora de recórrer a qualsevol d'aquests mots amb la significació que els convé. Per tant, no hi ha res més encertat, en un cas com aquest, que seguir el Diccionari, segons el qual *fossar* vol dir exclusivament «cementiri» —recordem el fossar de les Moreres— i *fossat* vol dir «vall o excavació que circueix una fortalesa», és a dir, el que en castellà en diuen «foso». En lloc de *fossat* hom pot dir també, per tant, *vall* (usat en masculí), que és el mot que apareix exclusivament a la *Crònica* de Jaume I, i que és un mot encara ben viu avui dia.

Resta, però, el problema de la designació d'un clot fet a terra sense propòsit funerari ni militar. És important d'advertir que l'Enciclopèdia admet com a valor principal de *fossa* el de «sot fet a terra»: destinat a enterrar-hi un mort no és sinó una segona definició. Vet aquí, doncs, un mot utilíssim, *fossa*, al qual cal afegir *vall* i *rasa*, usats pels nostres pagesos quan és longitudinal (castellà «zanja»), així com *sot* i *clot*, vivíssims, encara que sovint amb un sentit més aviat imprecís, i *trinxera*, amb un valor especial ben conegut.

Albert Jané